

Sanatçıyla hayırsever ilişkisi kurmak yanlış

MÜGE AKGÜN
muge.akgun@radikal.com.tr

"Türkiye çağdaş sanatının tanınırlığını arttırmak amacıyla bir yıl önce kurulan SAHA Derneği'nin kurucu üyeleri ilk kez misyonlarını anlattılar."

Türkiye'de güncel sanatın en büyük destekçilerinden biri olan ve bu amaçla kurulan SAHA Derneği'nin yönetim kurulu başkanı Füsün Eczacıbaşı'yla haziran ayında Art Basel'de SAHA'nın işlevini anlatan bir konuşma yapacağı gün karşılaştık. Bana heyecanla ayak üstü fon sağladıkları ve DOCUMENTA 13'e katılan sanatçılar Füsün Onur ve Cevdet Erekl'i anlattı. Ben de fırsat bulmuşken biraz sitem ettim, "Bu kadar iyi işler yaptığınız halde neden Türkiye'de konuşmuyorsunuz, kimse SAHA'yı bilmiyor" diye.

Birinci yıldönümünde biraz ısrarım, biraz da anlatacakları şeyler biriktiği için dokuz kurucu üyeden Füsün Eczacıbaşı, Ebru Özdemir, İpek Cem Taha, Selman Bilal, Atilla Tacir, profesyonel olarak çalışan Genel Sekreter Merve Çağlar, Program Koordinatörü Gizem Uslu ve SAHA'nın iletişim danışmanlığını üstlenen Sibel Asna'yla bir araya geldik. Ben merak ettiklerimi sordum, onlar anlattılar...

SAHA Derneği nasıl bir ihtiyaçtan yola çıkarak kuruldu?

İpek Cem: Türkiyeli sanatçıların özellikle yurtdışında daha fazla seslerini duyurabilmeleri ve objektif bir şekilde farklı sanat kurumları tarafından seçilen sanatçıları o kurumlar nezdinde desteklemek amacıyla kuruldu.

Füsün Eczacıbaşı: Bir çağdaş sanatçı kendi coğrafyasında destek görmüyorsa başka bir tarafta ona yönelik bir destek bulmak mümkün değil.

Yani tutup da buradan bir sanatçının çalışmaları farklı ülkelerde gösterilsin, sanatın yaratacağı diyalog başlasın istiyorsak o gerçekleşmiyor. Bu dünyada genellikle devlet desteğiyle oluyor. Ama bizim desteklenecek o kadar çok alan var ki, çağdaş sanat destek alma açısından en arkalarda kalıyor. Bu diyalogun başlayabilmesi için bizlerin bir destek vermesi gerektiğini gördük.

Peki sizler bir araya nasıl geldiniz? Kurucuların ortak noktası koleksiyonerlik mi?

Füsün Eczacıbaşı:

Aramızda koleksiyoner kimliği olanlar var, olmayanlar var ama sivil topluma ve filantropiye inandığımız için bir araya geldik. Sadece sanatın tüketilmesiyle değil, üretimine de destek olmak için diyoruz. Tabii ki sanatla kendi ilişkimizi daha anlamlı kılma isteği de vardı.

Selman Bilal: Bireysel destek yaptığımız zamanlardan gördük ki bu iş amatör desteklerle gidince istediğiniz sonucu alamıyorsunuz. Ortak bir akla gittiğinizde daha iyi sonuçlar alıyorsunuz. Kurumsallaşmak gerekiyor.

Füsün Eczacıbaşı: Selman'ın dediği gibi bireysel beklentileri, birkaç kişi bir araya gelip destekliyorduk. Bu arkadaşlarla kendi aramızda konuşurken bunu bir kurumsal yapıya kavuşturalım dedik. İlk yıl için hedefimiz 30 üyeydi ama 41 kişi olduk.

SANATÇI SEÇİMİ SÜRECİNE HİÇBİR ŞEKİLDE DAHİL OLMAYIZ. ZATEN AMACIMIZ HİÇBİR ŞEKİLDE BİR SANATÇININ KARIYERİNE EL VERMEK DEĞİL.

Ebru Özdemir: Yurtdışında başka bir fona destek veriyordum. Orada çok ufak paralarla nelere destek verilebileceğini gördüm. Ufak rakamlar bir araya geldiğinde sanatçıların mesleki yaşamında çok büyük ivme yaratabiliyor. Benim senin olmasın, hepimizin olsun. Sanatçılarla, küratörlerle yaptığımız sohbetlerin bizim öğrenme sürecimizde de katkısı büyük.

İpek Cem Taha: Beni cezbeden tarafı sanatın küresel boyutta bir diyalog, iletişim aracı olması. Bu çok önemli alanda da Türkiye'nin söyleyecek sözü ve yerli olması diye düşünüyorum. Türkiye'yle ilgili yurtdışında çıkan birkaç kitaba destek oldum, biraz da o projeler bizleri bir araya getirdi.

Üye alımı için kriterleriniz var mı, her isteyen girebiliyor mu?

Merve Çağlar: SAHA'nın misyonunu benimseneyecek ve tüzüğe inanacak, ayrıca kâr amacı güden bir sanat kurumuyla işbirliği içinde olmayacak. Dealer'lar da, galerici gibi sanattan para kazanan biri olmayacak.

Üyelik ücretiniz ne kadar?

Füsün Eczacıbaşı: Kurucularımız daha yüksek bir ücretle katıldılar. Diğer üyeler 5 bin euro yıllık ödüyorlar. Ama bunun dışında kurumsal destek alıyoruz. Kimliğimiz oluşsun, "Birlikte hareket edebiliyor muyuz" düşüncesiyle ilk yıl için kesinlikle aktif bir pazarlama yapılmadı. Kurumsal olarak Garanti Bankası, Eczacıbaşı ve Fiba Holding, Türkiye Özgür Üretim Kültür ve Sanat Vakfı, A&B ve B Tasarım olmak üzere altı önemli destekçimiz var. Kurucu üyelerimiz üç sene destek sözü verdiler. Ama zaten kimsenin ayrılmaya niyeti yok.

Geçen yıl 28 Temmuz'da kurulmuştu ama hâlâ sanata ilgili birçok insanın bu oluşumdan haberi yok, neden gizli kalmak istediniz?

Füsün Eczacıbaşı: Ne yapacağımızı anlatmak yerine ne yaptığımızı anlatmayı hepimiz prensip olarak daha doğru bulduk. En başında elimizde bayrak "şunu yapacağız, bunu yapacağız" diye çıkabiliriz. Olayın kendisine konsantre olmamız gerekiyordu, dik-

kat çekmesi gereken biz değiliz. Sanat üzerinden insanlar bir artı değer kazanacağını düşünüyor ya, dokuzumuz da bunu çok doğru bulmuyoruz. Burada yaptıklarımız üzerinden bizim hakkımızda konuşulsun, bize met-hiyeler filan düzülün istemiyoruz. Hatta kurumsal destekçilerimiz de yapmış oldukları desteği bir PR aracı olarak kullanmalarına kapı acmıyoruz. Zaten hepsi de hiçbir beklentileri olmadan "Biz sadece destek olmak istiyoruz" diye geldiler.

Yapılanı mesenlik olarak adlandırabilir miyiz?

Sibel Asna: Bu bir mesenlik ama kişisel değil, kurumsal bir mesenlik. Filantropi 'yardımseverlik' ten başka bir şey. Türkiye'de ne yazık ki, 'spon-sorluk', 'yardımseverlik', 'filantropi' gibi tüm kavramlar birbirine geçmiş durumda. Ama özünde tek bir hedef var. Tek taraflı bir propaganda. Artık 21. yüzyılda bunun pek inandırıcılığı yok, geçerliliği de yok. Bunu herkesin kabul etmesi lazım.

Seçim süreci nasıl oluyor?

Gizem Uslu: Seçim sürecinde iki ana kriter var. Birincisi proje başvurusunun kâr amacı gütmeyen, uluslararası kabul görmüş bir kurumdan gelmesi lazım. İkincisi de projenin davet edilmiş ya da eğitim programı kabul edilmiş olması gerekiyor. Bu çağdaş sanat alanında bir sanatçı da, elverişim de küratör de olabilir. Biz başvuruya göre projeyi hazırlıyoruz ve yönetim kurulunun onayına sunuyoruz.

YATIRIM ARACI OLARAK SANAT

Sanat bir yatırım aracı mıdır, olmalı mıdır?

Atilla Tacir: Bence yatırım aracı olarak yaptığınız zaman iyi bir yatırım aracı değildir, ama bundan "Para kazanan var mı" dersiniz var. Ama kendinize yatırım olarak düşünüyorsanız iyi bir yatırım aracıdır. Ama alıp satayım, koleksiyoner olarak para kazanayım diyorsanız pek karlı mantıklı bir şey değil. Hep en ekstrem örnekler medyada yer aldığı için herkes bu işten çok para kazanıyor zannediyor. Biraz da ekonomik krizden sonra ortaya çıktı bu durum. Eskiden malınız yüzde beşi sanata yatırım olmalı denirdi. Şimdi o değerler yüzde 15'e filan çıktı. Çünkü krizde görüldü ki, banka hissesi bir dolara düştü, ama bir milyon dolara aldığınız Picasso ya da Andy Warhol'unuz varsa 700 bine düşmedi. O yüzden dünyada böyle bir trend var.

SAHA ekibi Ebru Özdemir, Sibel Asrı, Füsun Eczacıbaşı, Atilla Tacir, Merve Çağlar, Selman Bilal, Gizem Uslu ve İpek Nur Cem Taha (soldan sağa) bir arada.

Fotoğraf: MOHSEN JACOBON

Füsun Eczacıbaşı: Sanatçının bize birebir başvurmamasının nedeni, bir takım kafa karışıklıklarının önüne de geçmek için. Sonuçta aramızda koleksiyonerler de var. Bir sanatçı birebir başvurduğunda bu uygulanabilir. Bizim bu seçim sürecine hiçbir şekilde değmememiz gerekiyor. Amacımız hiçbir şekilde bir sanatçının kariyerine el vermek değil. Zaten hayırsever-sanatçı ilişkisi kurmak da çok yanlış. Niye o sanatçı bize telefon etsin, destek istesin sonra bize en azından vicdani olarak borçlu hissetsin. Mesela Paris La Triennale bize "İki Türk sanatçı var katılacak, eser üretimlerini destekler misiniz" dediğinde başımızın üstünde diyoruz.

Türkiye içinden başvuruları da göz önüne alıyormusunuz?

Füsun Eczacıbaşı: Tabii ki ilk projemiz İstanbul Bienaliydi. Türkiye'den katılımın tamamını destekledik. Şimdi de 2. Mardin Bienali'nde Türkiye'den davet edilen sanatçıların üretim bütçelerine destek oluyoruz.

Peki, destek verdiğiniz sanatçıların yapıtlarını üyelerinizden birinin alması çıkar çatışması yaratır mı, bu konuda bir kararınız var mı?

Füsun Eczacıbaşı: Alma diyemeyiz, almak da bir destek. Ama seçim sürecine müdahil olmadığımız müddetçe sorun olmaz. Biz bunu baştan itibaren aramızda da çok tartıştık. Mesela ben Tate'ın Middle East ve Uluslararası komitesindeyim. Ama duyduklarımın yüzde doksani beni

ilgilendirmiyor. Ama ilgilendiyim biriyse iki yıl sonra sergi açacak olmasa o sanatçıya daha dikkatli bakmamı sağlıyor. O sanatçının daha farklı temsiliyeti için caba sarf edersem o problem. Mesela Füsun Onur bir işini satmak isterse hepimiz koşu koşu almak isteriz. 70 yaşında sadece sanatıyla yaşayan bir kadın. Keske satsa ama yok.

Füsun Hanım, Türkiye'nin çağdaş sanatı son dönemde dillendirildiği gibi yükselen bir değer mi?

Evet, Türkiye'deki çağdaş sanata son dönemde oluşan bir merak var ama açık söylemek gerekirse birkaç yıl önce yurtdışındaki bir sanat etkinliği yemeginde yarımda kendini Kanada'nın en önemli müzesinin geçmiş direktörü olarak tanıtan insana Türkiye'den sanatçı ismi sorduğumda bir isimden öteye gidemedi. Biz kendi kendimize değerler biçiyoruz. Tanınmak, bilinmek tutarlı bir kuluçka ve destekleme dönemi gerektiriyor. Tate'de bir Middle East komitesi var. Önce küratörler seçiyor, sonra o komite oyluyor. İran, Mısır, Lübnan gibi ülkelerin diasporası öyle büyük ki, oylama yapıldığında o bölgenin sanatçıları öne çıkabiliyor. Oralandan 10 sanatçı öneriliyorsa Türkiye'den iki sanatçı öneriliyor. SAHA'nın misyonu da zaten bizim de 10 sanatçı önerilebilir hale gelmemiz.

dOCUMENTA'ya katılanları desteklemek büyük bir onur

Füsun Onur'un dOCUMENTA 13'e katılması ve kitap hazırlanması nasıl gerçekleşti?

Füsun Eczacıbaşı: Dünyanın en önemli sanat etkinliği olarak kabul edilen ve Almanya'nın Kassel kentinde beş yılda bir yapılan dOCUMENTA'nın artistik direktörü Carolyn Christov Bakargiev son birkaç yıldır araştırma için bütün dünyayı dolıyordu. Füsun Onur neredeyse Türkiye'de kavramsal sanatı başlatan sanatçı. Ama Cevdet Erekl'i bilmesi daha enteresan, çok iyi çalışıyorlar. Carolyn bize geldiğinde "Türkiye'den bir sanatçı seçmem destek olur musunuz" dedi. Çünkü dOCUMENTA'nın tarihi süresince 65 yıl içinde sadece üç sanatçı yer almış.

Biz de ona "İstedğin kadar sanatçı seçmekte kendini özgür bırak, biz sana destek bulacağız" dedik. Hiçbir biçimde sanatçı ismi söylemedi. "İki farklı nesil seçmek istiyorum, size resmi mektubumu yollayacağım" dedi. Mektuptan sonra bir de "Füsun Onur'a kitap yapar mısın" diye biz ona gittik. Önce "Yok mümkün değil" dedi. Bir süre sonra da "Bir kitap projesi iptal oldu şimdi yapabiliriz" dedi ve tabii biz havalara uctuk.

SAHA'nın künyesi

28 Temmuz 2011'de Agâh Uğur, Selman Bilal, Füsun Eczacıbaşı, Saruhan Doğan, Ayda Elgiz, Ebru Özdemir, Atilla Tacir, Berna Tuğular ve İpeknur Cem Taha bir araya gelerek SAHA adını verdikleri bir dernek kurdular. Bugün SAHA'nın 42 üyesi var. Dokuz kurucu da yönetim kurulu üyesi olarak görev yapıyor.